

De vader en de zoon

Ze was zo lief geweest en zo onzeker tegelijk met in haar hand de verfrommelde zakdoek, waarvan ze de punten steeds tot knoopjes draaide. Hij weet alleen niet hoe hij dit moet oplossen. Hij moet zijn vader spreken, boven op kantoor. Hij hoeft niet te studeren. Een baan is goed genoeg.

Terwijl hij door de gangen van de kolossale villa loopt, zijn thuis, valt hem voor het eerst op hoe glanzend alles is geboend. Hoe het zilver van de siervoorwerpen schittert op de donkere bladen van de smalle tafels langs de wand.

Het voelt niet meer zo gewoon als vroeger. Dat nette. Dat ongeleefde zonder sporen. Misschien komt het door dat andere huis, waar hij nu al maanden over de vloer komt. Waar overal wel stof is, draadjes op de vloer, de keuken vol met planken waarop kruiden en pannen slordig door elkaar staan.

De vader staat voor het raam op de eerste verdieping met zijn handen op zijn rug. Voor hem baadt het grote gazon in het licht, het gras kort en stevig met eromheen de bomenrijen, zorgvuldig gesnoeid. Het uitzicht van een geslaagd man, rijp en nog in de kracht van zijn leven. Heel even krijgt hij een visioen: een kruipend kind door zijn veld, goudblonde krullen die op haar schouders vallen. Hij schudt het af. Dat is voorbij. Geklop op zijn deur, de klink die langzaam wordt neergedrukt. Snel neemt hij plaats achter zijn bureau en buigt zich over een willekeurig dossier. Vanonder zijn wenkbrauwen ziet hij het hoofd van zijn zoon dat om de deur heen buigt.

‘Vader?’

Waarom klinkt dat joch toch zo benepen, als een slak die naar regen snakt. Hij bladert wat in het dossier.

‘Waar was je gisteravond?’

De zoon stapt dichterbij.

‘Bij Ditte.’

De vader tikt met zijn pen en wijst op een kist op zijn bureau.

‘Maak eens open.’

De zoon tilt het deksel van de kist omhoog.

‘Zie je wat er ontbreekt?’

De ogen van de zoon, het blauw van zijn moeder, zijn licht toegeknepen.

‘De kleine driehoek?..... de grote?’

‘Ditte of Datte?’ De vader spreekt de woorden uit alsof het trippelende muizen zijn.

De deksel van de kist valt met een klap naar beneden.

‘Ditte, Ditte van Heemst.’

De vader ziet dat hij haar naam proeft, als dure chocolade. Hij ziet ook zijn gladde kindergezicht met het wangvet dat nog nauwelijks gesmolten is.

‘Van Heemst, van Heemst. Heeft ie niet een café?’

‘Had. Hij is weg.’

Oh God, ook dat nog! Hij pakt een blocnote uit de la van zijn bureau en schrijft.

‘Waar leven ze dan van?’

‘Haar moeder is vroedvrouw.’

‘Hier is het telefoonnummer.’

‘Welk nummer?’ De zoon is van zijn stuk gebracht. Zijn blauwe ogen zijn nu opengesperd, als van een kind. De vader voelt iets opkomen. Iets van heel diep, heel ver weg. Hij sluit zijn ogen. Hij probeert zich te beheersen, maar toch ontsnapt het hem.

‘Dat, dat daar!’ Zijn vingers tikken hard op het deksel van de kist. Nog even en zijn vinger breekt erdoor. ‘En bel ze als de sodemieter op!’

De zoon verstrakt, maar zijn kinderogen blijven helder.

‘Ik moet je iets vertellen.’

‘Je moet zeggen dat de kist niet compleet is. Dat de grote driehoek ontbreekt.’

De vader loopt naar zijn dossierkast als om te ontspannen.

‘Hoe heette dat café?’

‘Het Kombuis. Ik wil toch liever...’

‘Bellen!’

‘Nee.’

‘Wat zeg je?’ De vader verstart, zijn rug nog half gekromd, de armen hangend op de lade van de hoge kast. ‘Ik versta je niet.’

‘Ditte...’

‘Zaken gaan voor het meisje.’

‘Het is belangrijk.’

‘Dat maak ik wel uit.’

‘Het is allemaal jouw schuld.’

De stem van zijn zoon schiet omhoog. De kinderogen zijn verdwenen achter zijn vuisten.

‘Wat krijgen we nou?’

‘Altijd dwingen, altijd wat jij wil.’

De vader leunt nu ontspannen achteruit.

‘Nou vooruit, komt er nog wat van?’

‘Ik hou van haar. ...’

‘Vraag naar export!’

De vader hoort hem praten, te snel, bijna onverstaanbaar.

‘Nummer 123 ... ja, nee dat is in orde ... ja, maar ... Er mist een onderdeel.

Jaa, juist ... De grote driehoek ... wanneer? Drie weken? Ik geef het door. Dag meneer Smits.’

‘Drie weken... stomme idioot. Dat pik je toch niet!’

‘Ze hebben het niet op voorraad! D’r valt niks te pikken. Het is gewoon zo. Ik moet trouwens weg. School.’

‘Ik dacht dat ’t zo dringend was.’

‘Je luistert toch niet. We krijgen een kind.’

De vader gooit de dossierskast dicht en gaat achter zijn bureau zitten.

‘Wie zegt dat?’

‘Ditte!!!!!’

‘Ga zitten!’

Nu zitten ze tegenover elkaar. Als roofdieren. Ieder voor zich. Het lijkt ontspannen zitten, maar als je goed kijkt zijn hun kaken gespannen, de ogen diep weg onder de wenkbrauwen en de handen geklauwd om de leuning van hun stoelen. Nu valt ook op hoeveel ze op elkaar lijken. Op de schoorsteenmantel van het handelskantoor van de vader tikt de klok haar seconden minutenlang weg. Het is dit ritme dat hun op hun stoelen houdt, de reden dat de vader niet ontploft en de zoon niet vertrekt. Ze lijken aan

elkaar gewaagd, maar de zoon is pas zeventien en de vader een door de wol geveerde slimmerik. Hij spiedt en denkt.

‘Stel Ditte zondag maar eens voor.’

De zoon haalt adem, staat op en groet zijn vader.

Als hij aan Ditte denkt krullen zijn mondhoeken licht omhoog en verliezen zijn ogen hun heldere blauw, alsof een floers van tranen ze vergrijsst. Ze hadden elkaar ontmoet op een feest van een van zijn vrienden en al gauw waren ze in gesprek geraakt. De meeste meisjes spreken vaak over onderwerpen die hem niet interesseren, maar Ditte had hem alleen maar aangekeken en gezegd dat hij een mooie kop had. Om te snijden dan, niet van knap of zo. Even dacht hij dat ze hem pijn had willen doen. Je hoorde wel eens zulke dingen. Maar al gauw begreep hij dat ze een portret van hem wilde maken, in hout. Zij begon over houtsoorten, over hun hardheid, hun geur en kleur. Dat je aan de ringen van een schijf hout de leeftijd van de boom kan zien. Dat eik en linde als werelden van elkaar verschillen. Het harde eiken dat gebruikt wordt voor vloeren, kasten en bedden tegenover het lindehout dat zacht is en licht en vooral geschikt voor het gedetailleerd snijden van kleinere voorwerpen. Het duurde niet lang of hij zat bij haar thuis. En poseerde. Stil. Onbewegelijk. Toen ze klaar was had ze hem gekust en gezegd dat ze hem nu door en door kende.

Haar moeder was altijd onderweg, ook ‘s nachts, want ‘kinderen die willen komen letten niet op dag of nacht.’

*

Het is zondagavond. De vader heeft zijn best gedaan en het mooiste eten laten komen.

Ditte eet als een wolvin, haar ogen glanzen, ze ziet er prachtig uit. De vader schenkt wijn bij het gebrad en port bij de Franse kazen die het maal besluiten. De zoon weet niet of dat goed is voor wat komen gaat, maar Ditte straalt. ‘s Avonds als de zoon haar thuis brengt en ze elkaar kussen zegt ze dat ze zijn vader heel aardig vindt.

De zoon en de vader hebben gesproken als vrienden, sinds lange tijd. De zoon heeft gesproken over zijn geluk, maar ook zijn zorgen gedeeld. Dat hij niet weet hoe de toekomst zal zijn. Dat hij niet wil studeren, zelfs zijn school niet af wil maken, maar een baan gaat zoeken. De vader heeft hem op de schouder geklopt en gezegd dat dat niet hoeft. Dat hij, de vader, voor het geld zal zorgen, zodat alles voor iedereen het beste uit zal komen.

De vader heeft maar één voorwaarde. De zoon moet naar een andere stad. Het zal beter zijn voor zijn concentratie. En Ditte krijgt alle zorg die maar nodig is, haar moeder is toch vroedvrouw. Die weet dat best. Ook Ditte moet weer naar school als alles achter de rug is. Het kind is bij haar moeder in goede handen.

De zoon vertrekt naar ver. Hij studeert hard en schrijft brieven.

Antwoord krijgt hij zelden, nu en dan een kaart met groeten van Ditte.

Vlak voor zijn eindexamen krijgt hij een brief van haar.

“Het kind is geboren. Alles is goed is, de kleine meid gezond, met gouden krullen al meteen...”

Onderaan de brief staat een ps. “Je vader en ik zijn getrouwd voor de burgerlijke stand. Volgende week word je verwacht bij de kerkelijke zegening van ons huwelijk.”

Uren zit hij als vastgenageld op zijn bed in het studentenhuis.

Nu begrijpt hij waarom Ditte zelden op zijn brieven heeft geantwoord. Hij weet het aan haar toestand. Nu weet hij beter. Hij haat de vader, hij haat hem zo diep dat zijn benen slap worden, zijn armen radeloos. Zijn hoofd wil niet rechtop zijn schouders blijven, knikt voorover. Hij wil huilen, maar er komen geen tranen en vanaf dat moment zijn zijn kinderogen voorgoed verdwenen. Hij wil er niet naar toe, maar gaat. Hij moet haar in haar ogen kunnen kijken.

Daar zit ze. Haar lichaam past niet bij de voloptueusheid van de bruidsjurk. Er ligt een schaduw onder haar ogen. Zij zegt dat ze zo teleurgesteld was dat hij haar met het kind had laten zitten. Dat hij nooit van zich liet horen. Dat hij zijn vader, die haar niet in schande wil laten leven, wel dankbaar mag zijn. Hij probeert haar uit te leggen hoe het is gegaan, de brieven, maar raakt verward in alle spinnewebben van emoties. Hij voelt verraad, complot. Het maakt hem stom. Hij ziet haar moeder, sjiek als nooit, met het gouden krullenkind in haar armen.

‘Hier, kus mijn kleinkind Linde’, zegt ze. Ze houdt hem de bundel voor. Uit zijn ooghoek ziet hij de fijne wimpers die zachte schaduwen op haar wangen maken, maar hij wil het kind niet zien en hij vertrekt. Voorgoed. Terug naar de studie gaat hij niet.

*

Als hij hieraan terugdenkt, aan die dag waarop zijn vader met zijn meisje trouwde, kan hij niet meer spreken. Dagenlang.

Ze zijn eraan gewend hier, de werkplaats waar hij nu al jaren werkt om te overleven. Hij heeft talent voor het handwerk, het materiaal is hem niet vreemd. In zware blokken hout gutst hij patronen, dieren, bloemen het maakt niet uit. Zwaar linnen kleden worden ermee bedrukt. Ze zijn geliefd bij rijke mensen, die graag betalen voor uniciteit. Als hij het vak bijna meester is, begint hij aan iets groots. Hij maakt een uitzet van lakens, theedoeken, tafelkleden en servetten. Als patroon heeft hij een speciale bloemenslinger ontworpen. De passieflora corulea is een ééndagsbloeiër, maar als je hem in hout uitsnijdt bloeit hij voor eeuwig. Hij maakt, voor de bloem alleen al, drie verschillende stempels voor drie kleurdrukgangen. Ook maakt hij stempels in verschillende maten, zodat het motief op de servetten niet te groot is en op het laken niet te klein.

Van zijn baas, die hem graag mag en zijn stijl bewondert, die bovendien wel voelt dat er een wereld achter zijn zwijgen ligt, mag hij het fijnste linnen kiezen. De soepel geweven stof, van nature wat grijsig, bleekt hij zo helder mogelijk, totdat het gelig, bijna wit is. Eerst drukt hij een donkergroene guirlande langs de randen. En dan bouwt hij de bloempatronen op, een voor een: de lindegroene buitenblaadjes die de bloem ondersteunen, daarop het hart dat bestaat uit fijne aubergine-kleurige paarse sprieten, met een witte binnenring die vanzelf ontstaat door de paarse verf daar weg te laten. Het mooie paars komt terug in de drie stampers die boven de vijf meeldraden zweven, die zelf geel zijn als een gouden zon. Hij werkt er jaren aan.

Op de dag dat hij de laatste hand aan de kleden heeft gelegd en tenslotte alle doeken gevouwen en gestreken in de kast gestapeld liggen, komt er een brief met zwarte randen. Hij blijkt de enige erfgenaam.

Hij stuurt het pakket met de linnen uitzet vooruit en stapt na afscheid en nog wat regelingen op de trein. Als hij aankomt boekt hij een kamer in het dichtstbijzijnde hotel en slaapt tot hij de klokken van de kerk hoort luiden.

*

Hij heeft zijn mooiste pak aangetrokken. Die met de revers van satijn en de broek met de nauwsluitende pijpen. Straks zal hij de kleine trap opgaan. Met alle ogen op zijn rug gericht. Om reden dat hij een zekere tred zal hebben heeft hij de nieuwe schoenen niet aangedaan. Hij poetst de oude zwarte molieres tot ze blinken, controleert of de veters nog sterk genoeg zijn en trekt ze aan. Hij gaat voor de spiegel staan en denkt aan zijn vader. Zo stond toen, tien jaar geleden, zijn vader voor hem, zo opgedoft. Trots, neerbuigend. Nu staat hij zelf daar, precies als hij. Straks zal hij daar lopen in het gangpad. Zij zal daar ook zijn, op de voorste rij. En als hij de trap naar het altaar opgelopen is, zal hij zeggen wat gezegd moet worden. Hij controleert voor het laatst zijn strik, haalt diep adem en nadat hij zich heeft omgedraaid loopt hij rustig de trap af, de lange donkere hotelgang door.

Het is schitterend weer. Hij weet dat het een mooie dag zal worden. Misschien wel de mooiste dag van zijn leven.

In de kerk is het vol. Stampvol. Hij neemt plaats op een rij ergens in het midden. In de verte staat de kist die bijna bezwijkt onder de boeketten en kransen met linten. Het begin van de ceremonie gaat als in een waas aan hem voorbij. Hij repeteert zijn zinnen en vooral die laatste: Hoe hij, na zijn toespraak, tijdens het wegvoeren van de kist zal vragen 'of iedereen nog even blijven wil'. Zodat ze allemaal kunnen zien hoe hij voor haar neer zal knielen, hoe hij haar zal kussen, hun kind gedragen door zijn armen tussen hen in. Daar zal hij laten zien hoe echt geluk eruitziet.

Dan komt het moment dat hij naar voren moet, een laatste woord, minstens een groet wordt van de zoon verwacht. Hij loopt naar voren en stelt zich op naast de kist, waarin het lichaam van zijn dode vader. Teveel denken durft hij niet, bang om de woorden kwijt te raken. Hij ziet haar zitten op de eerste rij, tussen haar moeder en een meisje met gouden krullen op haar schouders. Haar gezicht is verborgen onder een zwarte sluier, haar handen in elkaar geklemd. Achter hen de menigte, afwachtend gemaskerd en hij begint te spreken.

Hij heeft het over lange jaren, over spijt en over vergiffenis. Zijn woorden vloeien van zijn lippen, zijn stem klinkt als die van een volwassen man. Jaren van zwijgen worden ingehaald. Als hij uitgesproken is voelt hij in de lange stilte die nu volgt dat hij die laatste vraag kan stellen: 'of iedereen nog even blijven wil'. Dan valt het orgel in en stort met zijn machtige pijpen treurmuziek over de mensen uit.

Hij draait een kwartslag en ziet hoe zes mannen in het zwart gekleed begonnen zijn de ceremonie te vervolgen. De gang naar het graf wordt voorbereid. De bloemen worden ijverig weggehaald en hij ziet dat de kist bedekt is met een kleed. Het is groot en bijna wit en de rand is schitterend bedrukt met een guirlande van de passieflora.